

PONTIFICIA COMMISSIO
CODICI IURIS CANONICI
RECOGNOSCENDO

COMMUNICATIONES

VOL. VII - N. 1

1975

COMMUNICATIONES

PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS
CANONICI RECOGNOSCENDO

VIA DELL'ERBA, 1 - 00193 ROMA

NUM. 1

IUNIO 1975

EX ACTIS PAULI PP. VI

Allocutio

*Ad Praelatos Auditores, Advocatos et Of-
ficiales Tribunalis Sacrae Romanae Ro-
tae, a Beatissimo Patre novo litibus
iudicandis ineunte anno coram admissos* 3

EX ACTIS SANCTAE SEDIS

Sacra Congregatio pro Doctrina Fidei

Decretum de Ecclesiae pastorum vigilantia
circa libros 8

Sacra Congregatio pro Institutione Catho- lica

Litterae circulares de Doctrina Iuris Ca-
nonici Candidatis ad Sacerdotium tra-
denda 12

Pontificia Commissio Decretis Concilii Va- ticani II interpretandis

Responsa ad proposita dubia 23

ACTA COMMISSIONIS

- I. Coetuum studiorum labores 25
- II. De Schemate Documenti pontificii
quo Disciplina canonica de Sacra-
mentis recognoscitur 27
- III. De opera Consultorum in apparandis
Canonum Schematibus
 1. Coetus studiorum de matrimonio 41
 2. Coetus studiorum de Institutis
vitae consecratae per professio-
nem consiliorum evangelicorum . 63
 3. Coetus studiorum de iure poenali 93

DOCUMENTA

- I. Oratio de Synodo Episcoporum et
evangelizatione a Card. P. Felici
Calari habita 98
- II. Ex ephemeride *Notitiae* Commenta-
rium circa responsionem Pontificiae
Commissionis Decretis Concilii Va-
ticani II interpretandis de Diaconi
facultatibus quoad Sacramentalia et
Benedictiones 105

NOTITIAE 108

DE OPERA CONSULTORUM
IN APPARANDIS CANONUM SCHEMATIBUS

I

Coetus Studiorum de matrimonio

CONVENTUS I - DIE 11 MAII 1970 - MANE

Cardinalis Praeses salutem dicit omnibus Consultoribus et quaerit an placeat Relatio laborum IX Sessionis sive quoad integritatem sive quoad veritatem eorum quae ibi referuntur.

Omnes Consultores positive respondent.

Deinde Praeses rogat Relatorem ut proponat quaestiones examinandas.

Relator proponit ut examinentur singuli canones ab ipso redactos, scilicet:

Can. 1081 bis.

§ 1. Qui ob morbum mentis vel ob defectum discretionis consensum matrimonialelem elicere non valent incapaces sunt matrimonii contrahendi.

§ 2. Qui ob aliquam mentis perturbationem ab usu rationis actu impediuntur incapaces sunt, dum perturbatio perdurat, matrimonii contrahendi.

Can. 1081 ter.

Qui non valent assumere iura aut implere officia matrimonii essentialia, incapaces sunt matrimonii contrahendi.

Can. 1081 quater.

Si incapacitas, de qua in canonibus praecedentibus, sit dubia, sive dubio iuris sive dubio facti, matrimonium non est impediendum; post matrimonium vero initum, standum est pro eius valore donec contrarium probetur.

Unus Consultor censet in can. 1081 bis § 1 haberi aliquam confusionem inter causam et factum incapacitatis, quia dicitur: « Qui ob morbum mentis vel ob defectum discretionis ... ». E contra dici debet: « qui ob defectum usus rationis vel ob defectum discretionis ... ».

Quoad duos novos canones complexive sumptos, placeret si materia hoc ordine disponderetur:

- de defectu usus rationis sive habitualis sive actualis;
- de defectu discretionis;
- de incapacitate assumendi vel implendi onera matrimonialia.

Alius autem Consultor vult ut distinctis paragraphis sermo sit de morbo mentis et de defectu discretionis quia agitur de vitiis valde diversis. Imo de defectu discretionis forte nihil hic dicendum est, quia talis defectus ordinarie est in iuvenibus usque ad pubertatem, qua adepta iure praesumitur cessasse (can. 1082).

Tertius Consultor dicit se plene assentire canonibus propositis a Relatore, quia agunt de capitibus nullitatis iam admissis a iurisprudentia rotali. Tamen Consultor necessariam censet qualificationem defectus discretionis ut nempe sit « habitualis ». Defectus discretionis enim provocari potest ad actum, usu medicamentorum, et non videtur etiam in hoc casu posse statui incapacitatem contrahendi matrimonium. Contra praecedentem Consultorem dicit locutionem « discretio iudicii » habere in iurisprudentia sensum stricte iuridicum omnino distinctum a defectibus ob morbum mentis, quia defectus discretionis ab aliis causis pendere potest, ex. gr. ex quadam idea obsessiva, ex quadam neurosi transeunti, ex personalitate psychopathica etc.

Alius vero Consultor reprehendit formulam can. 1081 bis eo quod duas paragraphos habeat quae innuunt aliquam dichotomiam inter defectus habituales (§ 1) et defectus actuales (§ 2); melius erit omnia principia in una paragrapho formulare.

Alius adhuc Consultor censet canones propositos esse sat longos pro uno eodemque argumento, id est de morbis psychicis. Oportet redactionem breviorē facere, ut ipse in suo voto proposuit.

Alius vero Consultoris sententia est:

1. Placet criterium quo redacti sunt canones; non placet tenor redactionis.

Nam sensus novorum canonum non apparet nisi additis explicationibus redactoris. Attamen in lege, non explicationes, sed solum textus canonum habebitur; canones ergo ita perspicui esse debent ut eorum mens legenti facile appareat.

Iam vero, verba quibus diversae hypotheses legales describuntur sunt suo iudicio ambigua. Verba sunt:

- « morbus mentis »,
- « defectus discretionis »,
- « mentis perturbatio ».

Quid sub hisce formulis lateat, qua ratione inter se distinguantur non satis patet.

Sed nec formula can. 1081-ter probatur; np. « Qui non valent assumere, ... etc. ». Equidem, qui morbo mentis laborant non valent assumere onera matrimonialia; qua ratione igitur distinguetur haec hypothesis ab ea de qua in canone praecedenti?

2. In omnibus casibus descriptis effectus signatur idem, iisdemque verbis, np. « incapaces sint matrimonii contrahendi ». Quapropter, elegantius omnes casus in uno eodemque canone comprehendere possent.

3. Inde formulae propositae ita forsitan in melius mutari possent:

Can. 1081 bis § 1. Sunt incapaces matrimonii contrahendi:

1. Qui morbo mentis laborant aut afficiuntur perturbationibus mentis transitoriis, ita ut consensum matrimonialem elicere nequeant;

2. Qui ob defectum sufficientis discretionis, matrimonialis status gravitatem et obligationes perspicere nequeunt;

3. Qui ab oneribus matrimonii essentialibus suscipiendis vel sustinendis animi defectu graviter praepediuntur.

§ 2. Si incapacitas de qua in § 1 sit dubia, nec matrimonium est impediendum nec nullum declarandum.

Alius Consultor censet necessariam esse tantum normam circa incapacitatem assumendi vel implendi onera matrimonialia, quia in hac materia C.I.C. lacunam habet. Nulla vero nova norma statuenda est circa illos qui morbo mentis vel defectu discretionis laborant, quia ad istos casus provideri potest per canones 1081 et 1082 apte recognitos.

Alius Consultor suas animadversiones facit contra propositum can. 1801 bis. Textum propositum, dicit ipse, tautologiam continet. Equidem nullum criterium iuridicum novum affert ex quo deduci debeat consensum matrimonialem abesse. Etenim quid novi affert textus in quo dicitur morbum mentis vel perturbationem debere esse talem ut consensus elici nequeat?

De alterius Consultoris sententia videntur adesse eadem difficultates quas habuerunt codificatores C.I.C. Ob has difficultates illi tantum principia posuerunt, relinquendo iurisprudentiae et doctrinae applicationes ad casus concretos.

Nobis tamen non licet eandem solutionem sequi, quia habemus indicationes iurisprudentiae et doctrinae quinquaginta annorum. Ex his indicationibus enucleare oportet normam aliquam quae novum

caput nullitatis describat, ita ut modo univoco varii casus solvantur. Quando enim disceptavimus de impotentia, vidimus extare seriem defectuum capacitatis qui complexive veniunt sub nomine impotentiae moralis, quique considerandi sunt sub aspectu defectus consensus. Bene tunc fecimus decernentes sic dictam impotentiam moralem considerandam esse tamquam vitium afficiens consensum, tamen viam difficiliorem selegimus quam si eandem quaestionem sub aspectu impedimentorum tractaverimus. Formulae propositae a Relatore admodum vagae sunt, ita ut unus Consultor merito censuerat nullum criterium iuridicum novum illas afferre ex quo deduci debeat consensum matrimonialem abesse.

Hoc novum criterium sane enucleandum est ex recenti iurisprudentia et doctrina.

Tunc Relator proponit omnibus probantibus ut tamquam basis discussionis, accipiatur haec formula, ab uno Consultore exhibita:

« Sunt incapaces matrimonii contrahendi:

1) Qui morbo mentis laborant aut afficiuntur perturbationibus mentis transitoriis, ita ut consensum matrimonialem elicere nequeant ».

In discussione varia conamina novae redactionis formulae fiunt. Ex. gr.: « ... qui morbo actuali vel habituali ... »; « ... afficiuntur perturbationibus mentis actualibus vel habitualibus ... »; « ... qui habitualiter vel actu morbo aut perturbatione gravi mentis ita afficiuntur ut sui compotes non sint »; « ... afficiuntur ut habitualiter vel actu usu rationis careant ... »; « Incapaces sunt eliciendi consensum matrimonialem: 1° ..., 2° ..., 3° ... ».

Tandem aliqualis concordia habetur circa hanc formulam: « Sunt incapaces matrimonii contrahendi:

1) Qui mentis morbo aut gravi perturbatione afficiuntur ita ut matrimonialem consensum, utpote usu rationis carentes, elicere nequeant ».

De hac formula crastina die habebitur suffragatio.

CONVENTUS II - DIE 12 MAII 1970 - MANE

Suffragatio fit an placeat formula heri in conclusione conventus proposita:

Placet: —

Non placet: 1

Placet iuxta modum: 11.

Modi:

1): a) Praesens canon constet una tantum paragrapho de morbo mentis et de perturbatione animi:

Placet: 1

Non placet: 7

Abstinent: 3.

b) Formula ita emendetur: « ... ita afficiantur ut habitualiter vel in actu celebrationis usu rationis careant »:

Placet: 1

Non placet: 11.

2): a) Dicatur: « Qui mentis morbo aut gravi perturbatione *animi* laborantes ... »:

Placet: 6

Non placet: 6.

b) Dicatur: « ... utpote rationis usu carentes in actu celebrationis matrimonii ... »:

Placet: 5

Non placet: 6

Abstinet: 1.

c) Dicatur: « ... consensum *rite* elicere nequeant »:

Placet: 3

Non placet: 9.

3) Dicatur: « ... utpote usu aut rationis aut liberi arbitrii carentes ... »:

Placet: 4

Non placet: 8.

4) Loco « Sunt incapaces matrimonii contrahendi » dicatur: « valide matrimonium contrahere non possunt qui, etc. »:

Placet: 4

Non placet: 7

Abstinet: 1.

5) Dicatur: « ... utpote *pleno* usu rationis carentes ... »:

Placet: 2

Non placet: 10.

6) Supprimantur verba « utpote rationis usu carentes »:

Placet: 4

Non placet: 7

Abstinet: 1.

7) Dicatur: « Sunt incapaces matrimonii contrahendi qui mentis morbo et mentis perturbatione afficiantur ita ut usu rationis et libero arbitrio careant »:

Placet: 4

Non placet: 8.

Cum nullus modus sit acceptatus et unus tantum habeat medietatem suffragiorum, fit denuo suffragatio de formula quae ita se habet: « Sunt incapaces matrimonii contrahendi: 1) qui mentis morbo aut gravi perturbatione (animi) afficiantur ita ut matrimonialem consensum, utpote usu rationis carentes, elicere nequeant »:

Placet: 7

Non placet: 5.

Deinde examinatur n. 2 formulae iam dictae: « Qui ob defectum sufficientis discretionis, matrimonialis status gravitatem et obligationes perspicere nequeunt ».

Primo quaestio fit an haec norma poni debeat hoc loco. Nam unus Consultor censet normam transferendam esse in cap. de impedimentis dum alii duo autumant normam hanc iam contineri in can. 1082, qui, tamen, melius redigi deberet ut clare appareat in ipso praeter quam de scientia minima etiam de discretionem agi.

Omnes alii Consultores dicunt necessariam esse normam distinctam a can. 1082, quae bene inseri potest in hoc cap. de consensu, ubi iam inveniuntur aliae normae, ex. gr. de matrimonio per procuratorem, quae per se non habent nisi latam connexionem cum consensu.

Ad substantiam ipsius normae quod attinet, sequentes animadversiones habentur:

a) Duo solliciti sunt de causa defectus discretionis, ideo proponunt ut dicatur, alius: qui ob gravem defectum psychicae discretionis ...; alius vero: qui ob defectum psychologicum discretionis iudicii ...

b) Alii Consultores magis attendunt ad naturam defectus discretionis:

— Unus Consultor censet hic agi de defectu « maturitatis » iudi-

cii; alius vero putat hic agi aequivalenter de defectu scientiae de quo in can. 1082; ideo sufficere posset can. 1082.

— Quattuor Consultores asserunt discretionem iudicii esse rem diversam a scientia et ideo necessaria est norma distincta a can. 1082.

— Duo dicunt discretionem iudicii plus quam scientiam significare et continere iudicium practico-practicum circa rem determinatam, et, in casu, circa hoc matrimonium.

c) Alii Consultores determinare volunt obiectum discretionis iudicii:

— Duo affirmant obiectum huius discretionis esse idem obiectum scientiae minimae de qua in can. 1082.

— Tres alii dicunt obiectum huius discretionis esse « iura et obligationes matrimonii ».

— Alius adhuc asserit obiectum esse « *essentialia* iura et onera matrimonii ».

— Alius tuetur obiectum esse « consortium matrimoniale ».

Ad *formulam* quod attinet, sequentes propositiones habentur:

1. « Qui afficiuntur gravi defectu discretionis iudicii circa essentialia iura et onera matrimonii ».

2. « Qui ob defectum discretionis praepediuntur quominus consortium matrimoniale efficere possint ».

3. « Qui ita discretionem careant ut perspicere nequeant iura et obligationes matrimonii ».

4. « Qui laborant gravi defectu discretionis seu maturitatis iudicii circa essentialia matrimonii iura mutuo tradenda et accipienda ».

5. « Tandem unus Consultor proponit ut in unico numero agatur sive de morbo mentis, sive de defectu discretionis, hac formula adhibita: « Incapaces sunt matrimonii contrahendi qui mentis morbo aut gravi perturbatione (animi) vel gravi defectu discretionis ita afficiuntur ut consensum matrimonialem, utpote rationis usu vel debito iudicio carentes, elicere nequeant ».

Ex omnibus his formulis Consultores seligunt formulam 4 de qua in proxima adunatione ratio habebitur.

CONVENTUS III - DIE 12 MAII 1970 - VESPERE

Examinatur formula 4 hic proposita scilicet: « Qui laborant gravi defectu discretionis seu maturitatis iudicii circa essentialia matrimonii iura mutuo tradenda et accipienda ».

Circa primam partem formulae unus Consultor proponit ut supprimantur verba « seu maturitatis ».

Fit suffragatio: an placeat prima pars his verbis redacta: « Qui laborant gravi defectu discretionis iudicii »:

Placet: 9

Non placet: 1.

De alia parte formulae (« circa essentialia matrimonii iura mutuo tradenda et accipienda ») variae propositiones habentur.

a) Aliqui vel ex toto acceptant talem formulam, vel, saltem acceptant cum aliqua mutatione: — omittatur verbum « essentialia »; — omittantur verba « mutuo tradenda et accipienda ».

b) Quidam Consultores aliam formulam proponunt:

— Dicatur: « circa iura et officia matrimonii propria ».

— Dicatur: « (Qui laborant gravi defectu discretionis iudicii) ad matrimonium contrahendum requisitae ».

— Dicatur: « Qui ob gravem defectum discretionis iudicii matrimonialis status gravitatem et pondus iurium et officiorum matrimonialium perspicere nequeunt ».

De hac ultima propositione fit suffragatio:

Placet: 3

Non placet: 2

Placet iuxta modum: 5.

Modi: 5

1) Omittantur verba « matrimonialis status gravitatem et pondus »:

Placet: 7

Non placet: 3.

2) Dicatur: « Qui ob defectum discretionis iudicii momentum matrimonii perspicere nequeat »:

Placet: 3

Non placet: 7.

3) Dicatur: « ... iudicii essentialia iura et officia perspicere nequeunt »:

Placet: 4

Non placet: 6.

4) Dicatur: « ... in actu celebrationis perspicere nequeunt »:

Placet: 2

Non placet: 8.

5) Dicatur: « sufficienter aestimare » loco « perspicere »:

Placet: 7

Non placet: 3.

c) Unus Consultor proponit ut fiat suffragatio de formula initio Conventus proposita, sed ita emendata: « Qui laborant gravi defectu discretionis iudicii circa iura et officia matrimonialia mutuo tradenda et acceptanda »:

Placet: 8

Non placet: 2.

Deinde examinatur n. 3 formulae: « Qui ab oneribus matrimonii essentialibus suscipiendis vel sustinendis animi defectu graviter praepediuntur ».

Aliqui Consultores hanc normam non probant vel quia est nimis lata et fovens divortium vel quia censent tales casus sufficienter resolvi posse per normas de quibus in nn. 1 et 2.

Ceteri Consultores sustinent opportunitatem et necessitatem huius normae quia revera plures sunt casus incapacitatis assumendi onera essentialia matrimonii; ita nymphomania et satyriasis impossibilem reddunt fidelitatem ipsamque obligationem fidelitatis; item plures anomaliae, v.g. sexuales ut homophilia, sadismus, masochismus etc., saepe impossibilem reddunt vitam coniugalem, ipsumque debitum eandem servandi.

Iamvero talis incapacitas assumendi onera matrimonialia non provenit ex defectu scientiae vel discretionis vel ex morbo mentis sed ex anomalis quae pertinent ad sphaeram psycho-sexualem quaeque gignunt quandam moralem impossibilitatem assumendi onera perpetua.

CONVENTUS IV - DIE 13 MAII 1970 - MANE

Consultores proseguuntur discussionem de norma circa incapacitatem assumendi et sustinendi onera matrimonialia.

Unus Consultor dicit sibi, post discussionem heri factam, persuasum habere opportunitatem adesse condendi hanc normam, dummodo restringatur ad defectus provenientes ex gravibus anomalis sexualibus.

Alii duo censent solutionem huiusmodi casuum pertinere ad iu-

risprudentiam. Iurisprudentia enim iam hos casus resolvit ex principiis quae extant in C.I.C. et melius adhuc resolvit ex novis normis quae in novum Codicem introductae sunt.

Alius Consultor dicit solutionem huius quaestionis facile haberi posse si mentio anomaliae sexualis fiat in canone de impotentia.

Quattuor Consultores agnoscunt iurisprudentiam posse per principia reflexa hos casus resolvere, at non vident sufficientem rationem cur de morbo mentis et de defectu discretionis normae peculiare redactae sint etsi ad hos quoque casus iurisprudentia iam providere potuit. Quare ergo de anomaliis psychosexualibus nulla peculiaris norma condi debet? Si velimus esse consequentes, normam quoque condere debemus circa morbos psychosexuales.

Sed unus Consultor notat solutionem huius quaestionis peculiare difficultates habere eo quod simul servari debent omnes exigentiae iuris naturalis, de quo nova norma esset aliqua explicatio. Ideo si inveniri potest solutio appropriata (cum opportuna formula canonis) ad exprimendum novum caput nullitatis a iurisprudentia iam admissum, tunc bene erit expressam normam de hac re in novo Codice haberi; secus melius erit ut etiam in futuro iurisprudentia solvat illos casus ex principiis reflexis.

Contra vero alius Consultor censet hic non agi de explicatione iuris naturalis, sed de formalitatibus inducendis iure positivo, quae fundamentum habent in iure naturali. Ceterum cur iudices compelli debent ad faciendas conclusiones indirectas ex aliquibus principiis ad solvendum ex. gr. casum mulieris nymphomanae? Praeterea novum caput nullitatis comprehendere deberet incapacitatem proveniente non tantum ex anomalia sexuali, sed etiam ex anomaliis ordinis psychologici personalitatem anormalem parientibus; haec omnia denominari possent sub una voce « anormalitas psychosomatica », quae iam nota est in hodierna cultura.

Sed contra hunc Consultorem alius affirmat novum caput nullitatis admitti posse tantum si exigitur a iure naturali, secus non posse confici *legem generalem* quae, in hypothesi, esset contra generalissimum ius ad nuptias. Lex enim positiva potest vetare hoc concretum matrimonium, non potest autem dare vetitum generale, nisi id sit ex iure naturali.

Post hanc discussionem fit suffragatio an placeat haberi normam de hac materia in hoc loco sub capite consensus:

Placet: 7

Non placet: 4.

Relator hanc formulam proponit: « (Incapaces sunt matrimonii contrahendi) qui talem gravem anomaliam sexualem patiuntur ut moraliter incapaces sint assumendi ipsas obligationes matrimonii essentielles ».

Variae emendationes huius formulae proponuntur, quarum praecipuae hae sunt:

— Omittantur verba « moraliter incapaces » utpote aequivoca, et dicatur « ... ut ipsas obligationes essentielles matrimonii assumere nequeant ».

— Dicatur: « anomalia psychosexualis ».

— Dicatur: « anomalia psychosomatica ».

— Initio dicatur: « Qui anomaliam psychosexualem tam gravem patiuntur ut ... ».

Relator formulam ita proponit: « Qui anomaliam psychosexualem tam gravem patiuntur ut ipsas obligationes matrimonii essentielles assumere non valeant »:

Placet: 3

Non placet: 2

Placet iuxta modum: 5.

Modi:

1): a) Dicatur: « Qui ob gravem anomaliam psychosexualem, ipsas obligationes etc. ... »:

Placet: 2

Non placet: 5

Abstinent: 3.

b) Dicatur: « nequeunt » loco « non valeant »:

Placet: 9

Abstinet: 1.

2) Omittatur verbum « ipsas »:

Placet: 8

Non placet: 2.

3): a) Dicatur: « Qui ob gravem anomaliam psychosexualem obligationes etc. ... »:

Placet: 7

Non placet: 2

Abstinet: 1.

b) Dicatur: « Qui ob talem gravem etc. ... »:

Nemini placet.

4) Dicatur: « anomaliam psychosomaticam »:

Placet: 4

Non placet: 5

Abstinet: 1.

Consequenter formula erit: « Qui ob gravem anomaliam psycho-sexualem obligationes matrimonii essentielles assumere nequeunt ».

Fit de hac formula suffragatio cum hoc exitu:

Placet: 8

Non placet: 2.

CONVENTUS V - DIE 13 MAII 1970 - VESPERE

Discussio habetur de § 2 novi can. 1081 bis, quae his verbis proponitur: « Si incapacitas de qua in § 1 sit dubia, nec matrimonium est impediendum nec nullum declarandum ».

Unus Consultor censet hanc normam esse superfluum, quia iam in can. 1014 statuitur ius in favorem matrimonii.

Sed duo alii censent normam esse opportunam, quia in § 1 confecta sunt nova capita nullitatis, de quibus inde a limite bene est erroneas applicationes evitare.

Alius Consultor quaerit cur in hac formula posita sit clausula « nec nullum declarandum ».

Alius Consultor respondet per hanc clausulam praecaveri a dispari illa iurisprudencia quae habita est de can. 1068 § 2, quaeque forte etiam de hoc can. 1081 bis § 1 haberi posset.

Alius vero Consultor censet hanc clausulam « nec nullum declarandum » complendam esse hoc modo: « matrimonium vero iam contractum non est declarandum nullum, nisi de eius nullitate certo constet, dubio legitime soluto, ab ipsa Suprema Auctoritate si de dubio iuris agatur ».

Etiam alius Consultor vellet ut mentio fieret de dubio sive iuris sive facti (« si incapacitas de qua in § 1 sit dubia *sive dubio iuris sive dubio facti* »), favens aliquo modo propositioni antea factae.

At alii Consultores respondent non esse necessariam neque completionem neque mentionem propositas. Imo illogicum esset innuere hic possibilitatem dubii iuris in ipso actu quo lex fit, quia id significaret nos dubitare de principiis quae statuta sunt in § 1. Quod autem, post

matrimonium contractum, ipsum matrimonium nullum declarari possit quando de eius nullitate certo constet per resolutionem dubii, hoc per se patet et non est necesse quod dicatur in lege.

Instat unus Consultor ne secunda haec paragraphus inseratur in novum canonem.

Alius Consultor proponit ut fiat suffragatio an placeat conficere normam de modo agendi in dubio:

Placet: 4

Non placet: 7.

Can. 1068 § 1

Sequentes emandationes proponuntur circa textum C.I.C.:

A) Duo Consultores petunt ut dicatur: « Impotentia *coeundi* ».

Fere omnes Consultores concordant circa opportunitatem huius additionis ex eo quod plures dantur species impotentiae (coeundi, generandi, moralis) et etiam quia conceptus canonisticus impotentiae organicae (impotentia coeundi) non coincidit cum conceptu impotentiae legum civilium, quae generatim impotentiam generandi considerant.

Quaeritur an placeat dicere « impotentia coeundi »:

Placet: 10

Non placet: 1.

B) Unus Consultor in suo voto proposuit suppressionem verbi « antecedens », quia aliquis in secundis nuptiis potest affici impotentia psychica, quam nullo modo habuit in primis nuptiis.

Omnibus Consultoribus haec propositio non placet.

C) Duo Consultores proponunt ut supprimantur verba « sive alteri cognita sive non », quia habilitas aut inhabilitas inhaeret personae independenter a notitia aut ignorantia alterius partis; ceterum in nullo alio canone de impedimentis talis clausula ponitur.

Unus Consultor admittit matrimonium, stante impotentia, esse nullum obiective et ideo illa verba omitti possent. Attamen considerare oportet aliquando verba huiusmodi opportuna esse veluti ad protectionem legis.

Duo autem Consultores censent illa verba opportune servari posse quia non desunt qui admittunt matrimonium esse validum quando impotentia alteri parti cognita sit, et plures leges civiles admittunt hoc.

Sed unus Consultor censet quaestionem profundiorum considerationem mereri, ut videamus an verae sint rationes eorum qui tenent matrimonium esse validum quando impotentia alteri parti cognita sit.

Constat enim per saecula in Ecclesia admissa fuisse huiusmodi matrimonia « ad caste vivendum ».

De unius Consultoris sententia, suggestio praecedens supponit solutionem alterius quaestionis an impotentia matrimonium dirimat iure naturae.

Quapropter omnes Consultores concordant ut antea examinetur haec alia quaestio.

CONVENTUS VI - DIE 14 MAII 1970 - MANE

An impotentia matrimonium iure naturae dirimat

Unus Consultor memorat aliquos recentes auctores, ex. gr. Robilant, qui in dubium revocant impotentiam esse impedimentum iuris naturalis.

Haec sententia, dicit Consultor, admitti nequit quia:

a) matrimonium est institutum naturae, indole sua naturali ad prolis generationem et educationem ordinatum. Generatio autem fit ordinario modo per unionem sexualem viri et mulieris. Ergo qui impotentes sunt ad actus « per se aptos ad prolis generationem » ipso iure naturae vetantur quominus matrimonium contrahant.

b) Valde periculosum esset suppressere verba « ipso naturae iure » in can. 1068, quia non obiter codificatores anni 1917 haec verba posuerunt, sed rationes graves habuerunt uti videri potest ex fontibus huius canonis seu ex nota ad calcem a Card. Serédi apposita.

c) Ratio quoque practica prohibet quominus ex hoc canone verba « ipso naturae iure » expungantur. Nam pro dolor a civilistis ius unicum et exclusivum tantummodo ius positivum agnoscitur. Huius theoriae tristissima consecutaria durante bello mundiali nosmetipsi experti sumus. Si Ecclesia ex hoc canone ius naturae supprimeret, sine dubio dici posset quod Ecclesia quoque « conformari intendit huic saeculo ».

Alius Consultor censet potentiam coeundi requiri iure naturae quia unio sexualis specificat societatem matrimonialem.

Item quinque Consultores censent impotentes contrahere non posse matrimonium iure naturae, quia matrimonium ordinatur ad prolem.

Alius pariter Consultor autumat impotentiam iure naturae matrimonium dirimere, attamen, dicit ipse, cum non desint illi qui de hac re dubitent, expungenda sunt ex can. 1068 verba « ipso naturae iure ». Theorice enim loquendo non potest absolute excludi quod doctrina ita evolvatur ut legitimum habeatur matrimonium illorum qui intendunt excludere commercium carnale et habere filios per foecundationem artificialem.

Sed alius Consultor dissentit ab iis quae a Consultoribus prolata sunt ex eo quod historice constat non semper neque communiter admissam fuisse doctrinam de incapacitate eorum qui impotentia laborant contrahendi matrimonium. Impotentes enim ante Innocentium III admissi sunt ab Ecclesia ad contrahendum matrimonium et auctores maximi nominis (S. Thomas, Petrus Lombardus) admiserunt possibilitatem huiusmodi matrimonii. Communiter dicitur legem naturalem inscriptam esse in cordibus nostris, quod secumfert omnes idem sentire debere circa praecipua postulata iuris naturae. Iamvero talis consensus unanimitas non habetur circa impotentiam, imo, si etiam extra Ecclesiam inspiciatur, multi sunt qui censeant impotentiam coeundi non irritare matrimonium (cfr. leges civiles). Videretur quod etiam illustris Professor, qui votum pro nostra Commissione fecit, sit aliquo modo incertus, si locutionem nostri Codicis « ipso naturae iure » emollire vult per verba « ex ipsa natura rei ».

Nemo dubitat, concludit Consultor, quia matrimonium ordinatum sit ad prolem, sed nimis Consultores premunt hoc argumentum. Haec ratio agendi nos perducere deberet ad irritandum matrimonium quando non adsit verum semen, quando mulier sit excisa etc. ...; imo etiam quando impotentia supervenit, matrimonium solvi deberet.

Alius tamen Consultor, contra arguens, refert aliquas conclusiones ad quas pervenit occasione alicuius investigationis historicae pro redigendo libro « Le mariage des vieillards et probati auctores ». Ex tali investigatione apparet quod, circa quaestionem utrum lex naturalis exigit capacitatem effectivam perficiendi copulam in matrimonio, quaedam haesitationes in praxi Ecclesiae et in opinionibus auctorum revera habitae sunt; attamen, decursu saeculorum, mirabilis continuatio et progrediens firmitas habita est in exigenda capacitate ad actus coniugales pro valido matrimonio contrahendo.

Post hanc discussionem fit suffragatio an placeat retinere in can. 1068 verba « ipso naturae iure »:

Placet: 4

Non placet: 3

Placet iuxta modum: 5.

Modi:

1) Loco « ipso » dicatur « etiam »:

Placet: 3

Non placet: 8

Abstinet: 1.

2) Dicatur: « ex ipsa natura matrimonii » loco « ipso naturae iure »:

Placet: 6

Non Placet: 6.

3) Dicatur: « ex natura rei » loco « ipso naturae iure »:

Placet: 5

Non placet: 7.

Definita hac quaestione de requisita ex iure naturae capacitate ad actus coniugales pro valido matrimonio, fit suffragatio an placeat deleri in can. 1086 § 1 verba « sive alteri cognita sive non »:

Placet: 6

Non placet: 5.

D) Unus Consultor proponit ut in canone praebeatur descriptio impotentiae per haec verba: « (impotentia) tum viri effundendi naturali modo aliquod semen in vaginam, tum mulieris illud recipiendi in vas naturale aptum ... ».

Consultores omnes non approbant hanc propositionem quia talis definitio pertinet ad doctrinam et ad iurisprudentiam.

E) Alius Consultor proponit ut loco « matrimonium ... dirimit » dicatur « inhabiles reddit nupturientes ad matrimonium valide contrahendum »; nam non dirimitur quod non existit.

Alii duo Consultores concordant pro mutando verbo « dirimit » attamen ipsis non placent verba proposita a priore Consultore.

Alius Consultor item non approbat verba proposita a priore Consultore et censet aptiora esse haec verba: « (qui laborant impotentia) matrimonium valide contrahere nequeunt ». Attamen decisio de terminologia acceptanda pendet ex alia decisione, scilicet circa locum quo collocandus sit canon de impotentia. Si impotentia retinenda sit inter impedimenta, terminologia exsistens servari potest; si vero transferatur ad caput de consensu, tunc alia terminologia invenienda est.

Unus Consultor censet verbum « dirimit » apte servari posse, secus haberetur confusio cum novo can. 1081 bis.

Tres alii putant quaestionem hanc philologicam esse aliquantulum otiosam.

Quaeritur an placeat verbum « dirimit »:

Placet: 2

Non placet: 8.

CONVENTUS VII - DIE 14 MAII 1970 - VESPERE

Can. 1068 § 2

a) Unus Consultor proponit ut § 2 supprimatur quia iam ex regula generali patet omnes posse matrimonium contrahere qui iure non prohibentur (can. 1035).

Alium vero censet hanc paragraphum supprimi non posse quia in hac materia habetur vel haberi potest sive dubium iuris sive dubium facti.

Item plures alii Consultores censent quod haec § servanda sit, non obstante can. 1035.

Quaeritur an placeat retinere § 2:

Placet: 8

Non placet: 1

Abstinet: 1.

b) Relator quaerit an placeat dicere « Si impotentia dubia sit » loco « si impedimentum impotentiae dubium sit », prout propositum fuit in aliquo voto. Pro nunc, addit Relator, supponitur canonem de impotentia esse mansurum inter canones de impedimentis.

Unus Consultor propositionem approbat ob rationes stili, sed omnes alii Consultores propositionem non approbant.

c) Ad vitandam duplicem iurisprudentiam tribunalium S. Sedis, de qua plura in praecedenti Sessione dicta sunt, proponitur ut aliqua verba addantur in hac § 2, quibus congruens applicatio principiorum habeatur hoc sensu: id quod ante matrimonium uti impedimentum dubium impotentiae consideratur ideoque uti non impediens matrimonium habetur, idem post coniugium initum uti dubium impedimentum habeatur ideoque vel causa nullitatis non admittatur apud Tribunalia ecclesiastica, vel, si admittatur, fiat definitio in favorem matrimonii.

Talis finis attingi posset de unius Consultoris sententia addendo haec verba: « nec nullum declarandum », de alterius vero: « post matrimonium vero initum, standum est pro eius valore donec contrarium probetur ».

Pluribus Consultoribus placet propositio huiusmodi additionis. Sed tres Consultores censent additionem esse inutilem, cum iam adsit can. 1014, qui applicari debet etiam in hac materia.

Relator agnoscit additionem hanc iuridice nihil operari, stante principio generali can. 1014. Attamen legislator per hanc additionem subli-

nearet obligationem applicandi idem criterium ante et post matrimonium in aestimando impedimento impotentiae uti dubio.

Quaeritur an placeat haec additio: « ...; post matrimonium vero initum, standum est pro eius valore, donec contrarium probetur »:

Placet: 2

Non placet: 6

Placet iuxta modum: 2

Abstinet: 1.

Relator proponit ut integra § 2 ita reformetur: « Matrimonia quae in dubio de impedimento impotentiae licite contracta fuerint, stante eodem dubio, invalida ne declarentur ».

Propositio non placet.

Unus Consultor proponit ut servetur formula prout est in C.I.C., cum hac additione: « nec, stante dubio, nullum declarandum ».

Haec propositio suffragio supponitur:

Placet: 8

Non placet: 1

Placet iuxta modum: 1.

Modus:

Dicatur « nec, iam contractum, stante dubio, nullum declarandum »:

Placet: 2

Non placet: 8.

CONVENTUS VIII - DIE 15 MAII 1970 - MANE

Can. 1068 § 3 - De sterilitate

Circa hanc paragraphum sequentes animadversiones habentur:

1) Unus Consultor proponit novam formulam: « Steriles matrimonium contrahi possunt ideoque eorum coniugium non est impediendum nec nullum declarandum ». Propositio non placet.

2) Alius vero proponit ut in formula C.I.C. fiat haec additio: « Sterilitas, *ex quacumque causa proveniens*, matrimonium, etc. ... ».

Ratio est ut tollatur diversitas seu discrepantia inter diversos auctores de aestimatione sterilitatis. Sterilitas enim secundum causas ex quibus oritur, duplicis generis esse potest: *a)* sterilitas cum materia, ex. gr. mulier excisa et vasectomizati certo steriles sunt et causa concreta huius sterilitatis designari potest; *b)* sterilitas sine materia, scilicet quando

eiusdem causa concreta seu physica designari non potest. Duo sunt casus: — vir et mulier omnia organa necessaria ad generationem habent, et revera coire possunt, tamen ob rationes occultas, proles ex ipsis numquam sperari potest; — mulieres, post menopausam item steriles sunt.

Iamvero cum variae secundum auctores dentur aestimationes sterilitatis, opportuna esset proposita additio « ex quacumque causa proveniens ».

Alius Consultor consentit cum priore sed alii Consultores censent additionem non esse necessariam.

3) Duo Consultores notant hanc § 3 de sterilitate superfluum prorsus evadere, cum in § 1 expresse sermo sit de « impotentia coeundi ».

Alius Consultor dicit § 3 supprimi posse si sterilitas coincideret omnino cum impotentia generandi, sed impotentia generandi latius patet quam sterilitas, cum comprehendat etiam casus eiaculationis seiunctae. Dantur scilicet casus in quibus habetur erectio et penetratio, non autem seminatio et hoc vel ob defectum vel ex positiva voluntate, ad tempus vel in perpetuum. In istis casibus habetur matrimonium ratum, at non consummatum.

Fit suffragatio an placeat suppressere § 3:

Placet: 5

Non placet: 5

Abstinet: 1.

4) Alius Consultor notat secundum novam terminologiam inductam in can. 1036 § 1, etiam in praesenti canone adhibendum esse verbum « prohibet » loco « impedit ».

Propositio omnibus placet.

5) Alter Consultor proponit ut dicatur: « ... nec prohibet nec dirimit », loco « nec dirimit nec prohibet »:

Placet: 9

Non placet: 2.

6) Idem Consultor proponit ut § 3 ita compleatur: « Sterilitas matrimonium nec prohibet nec dirimit, *salvo praescripto can. 1083 bis* » (de dolo). Sterilitas enim certo certius est qualitas quae « nata est ad consortium vitae coniugalis graviter perturbandum » et ideo dolus de sterilitate nullum facit matrimonium. Per propositam additionem in hoc canone exemplum praeberetur causae sufficientis ad matrimonium nullum ex dolo declarandum.

Consentit alius Consultor, qui censet vasectomiam et alias infirmitates organicas, sive viri sive mulieris, quae absolute generationem, non autem potentiam coeundi excludunt, considerandas esse ut qualitates de quibus in can. 1083 bis.

Alius item Consultor consentit circa hanc additionem ob rationes pastorales. Nostris enim temporibus in dies decrescit aestimatio boni prolis, quare opportuna est praescriptio qua a dolo legitimum habendae prolis desiderium protegitur.

De alterius Consultoris sententia, vi huius clausulae tenor legis esset ita: « Sterilitas non est impedimentum nisi in casu de quo in can. 1083 bis ».

Sed alius Consultor negat legitimitatem propositae conclusionis et asserit per illam praescriptionem deduci tantum posse quod nullitas matrimonii provenire potest ex vitio consensus ob dolum circa sterilitatem.

Alius Consultor proponit ut clausula ita mutetur: « ... nisi forte ex can. 1083 bis ».

Fit suffragatio an placeat clausula « salvo praescripto can. 1083 bis »:

Placet: 8

Non placet: 2

Placet iuxta modum: 1.

Modus:

Dicatur « firmo praescripto » loco « salvo praescripto ».

Placet: 9

Non placet: 2.

Cum ex plurimorum Consultorum suffragatio addita sit talis clausula, nova fit suffragatio an placeat suppressere § 3 de sterilitate:

Placet: 2

Non placet: 9.

7) Unus Consultor petit ut ordo §§ 2 et 3 invertatur, ita ut prius de impedimento ipso existenti vel non existenti, deinde de impedimento dubio agatur.

Propositio non placet.

CONVENTUS IX - DIE 15 MAII 1970 - VESPERE

Relator refert de aliqua propositione facta transferendi can. 1068 ad caput de consensu matrimoniali. Impotentia enim non est impedimentum proprie tale, id est lex inhabilitans personam de se capacem matrimonii ineundi, sed est incapacitas praestandi obiectum consensus matrimonialis. Ideo canon de impotentia recte posset inseri statim post can. 1081, ubi obiectum consensus definitur.

Plures Consultores dicunt impotentiam esse aliquid obiectivum, entitative existens, et proinde melius esse illam inserere inter impedimenta, quam in canonibus de consensu.

Unus Consultor animadvertit totam rem pendere a criteriis systematizationis. Si consideretur natura ipsa consensus, dicendum est quod est actus facultatum spiritualium, id est intellectus et voluntatis. Sub hoc aspectu poni debent sub capite consensus tantum ea quae directe ad exercitium illarum facultatum pertinent (canones de scientia minima, de simulatione, de metu, de dolo, de errore, etc.).

Impotentia autem non se refert directe ad exercitium facultatum spiritualium; est deficientia personalis ordinis physici, quae non influit directe in ipsum exercitium facultatum. Hoc verificatur etiam in casu impotentiae functionalis: persona est incapax propter infirmitatem physicam, etsi causa huius infirmitatis sit ordinis psychici. Proinde melius est si de impotentia sermo sit in capite de impedimentis.

Alius vero Consultor praefert propositionem factam ob rationem ab ipso proponente adductam et ob affinitatem materiae cum can. 1081 bis de morbis psychicis.

Duo Consultores approbant eandem propositionem, attamen volunt ut mutetur inscriptio capitis de consensu, quae ita sonare posset: « de matrimonio utpote contractu » vel « de obiecto consensus matrimonialis ».

Relator censet quaestionem differri posse, si forte generalis quaestio de ordine systematico totius libri de matrimonio habebitur. Pro nunc vero transferri posset ad can. 1068 nova norma de anomalis psychosexualibus (can. 1081 bis, n. 3), et hoc sive ob affinitatem materiae sive ad vitandas graviores difficultates technicas quae in propositione facta prostant.

Duo Consultores proponunt ut canones maneant ubi sunt et n. 3 can. 1081 bis sit canon autonomus 1081 ter.

Deinde sequentes suffragationes habentur:

— An placeat relinquere canonem de impotentia ubi nunc est:

Placet omnibus.

— An placeat ut n. 3 can. 1081 bis fiat canon autonomus:

Placet: 8

Non placet: 2.

— An placeat ut hic novus canon sit can. 1081 ter:

Placet: 7

Non placet: 2

Abstinet: 1.

Unus Consultor ita proponit redactionem can. 1081 ter: « Sunt incapaces matrimonii contrahendi qui ob gravem anomaliam psycho-sexualem obligationes matrimonii essentielles assumere nequeunt »:

Placet: 6

Non placet: 3

Placet iuxta modum: 1.

Modus:

Dicatur: « Non valent matrimonium contrahere qui ... ».

Placet: 4

Non placet: 4.

Abstinent: 2.

(Franciscus Voto, *Actuarius*)